

Aan de raden van de deelnemende
gemeenten aan Regio Foodvalley
via de colleges van B en W

uw kenmerk:	uw brief van:	ons kenmerk:	behandeld door:	doorkiesnummer:	e-mailadres:
--	--	21/RFV/Ruimte211210	H. Doornbos	06-18 19 98 41	holmer.doornbos@regiofoodvalley.nl
onderwerp:				bijlage:	datum:
Raadsinformatiebrief Landbouwperspectief Regio Foodvalley				-	10 december 2021

Geachte raadsleden van de Foodvalley gemeenten,

Als bestuur van Regio Foodvalley bieden wij u hierbij de Raadsinformatiebrief Landbouwperspectief Regio Foodvalley aan. Voor Regio Foodvalley is de agrarische sector van groot belang. Het is onderdeel van ons DNA, de agrifoodketen en de kennis bieden veel werkgelegenheid en de boeren zijn van belang als beheerders van ons landschap. Tegelijk staat de sector voor grote veranderingen als gevolg van de ontwikkeling naar kringlooplandbouw, de roep om emissiereductie vanuit onder meer de stikstofcrisis en de maatschappelijke aandacht voor dierenwelzijn. Ondanks de maatschappelijke waarden van de landbouw en de inspanningen voor verduurzaming die al gedaan zijn, staat de verdien capaciteit van veel bedrijven onder druk. Met de noodzaak van forse investeringen en de opvolgingsproblematiek maakt dit dat er voor langere termijn economisch perspectief voor die transitie noodzakelijk is. Daarnaast zien we dat de druk op de ruimte in Nederland, en zeker in onze regio, toeneemt, terwijl uit recent onderzoek is gebleken dat voor toekomstbestendige landbouw veel ruimte nodig is.

Vanuit deze achtergrond en vanuit het besef dat we ontwikkelingen richting willen geven in plaats van ze ons te laten overkomen heeft het Regiobestuur Foodvalley besloten tot het opstellen van een regionaal ruimtelijk-economisch perspectief voor Landbouw en een Vitaal Platteland. Dit Perspectief moet in de loop van 2022 klaar zijn en beoogt dan:

- duidelijkheid te geven aan de agrifoodsector over ons gezamenlijke streven én
- uitgangspunten te bieden voor integrale ruimtelijke visies.

Doel van deze brief

Met deze brief informeren wij u over aanleiding, doel en planning van dit Landbouwperspectief.

Aanleiding Landbouwperspectief

Er lopen op regionale schaal verschillende ruimtelijke trajecten waarin de transitie van de landbouw en een vitaal platteland een wezenlijk onderdeel moeten vormen van een integrale aanpak. In de Strategische Agenda 2020 - 2025 is landbouwtransitie en vitaal platteland een prioritair thema, waar op hoofdlijnen onze doelen zijn beschreven. Maar dit is nog niet vertaald in een ruimtelijk economisch perspectief dat duidelijke input geeft voor verwerking in integrale ruimtelijke visies. Wanneer de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley, maar ook het Ontwikkelbeeld Amersfoort in gebiedsuitwerkingen concreter gaan worden, wordt ook de noodzaak voor een ruimtelijk toekomstbeeld van de landbouw in onze regio groter. Dat is dan ook een belangrijke aanleiding om nu een Landbouwperspectief te gaan opstellen, als onderdeel van de Regionale Ruimtelijke Verkenning.

Daar komt bij dat wij als Regio Foodvalley diverse activiteiten ontplooiën ter uitvoering van dit thema uit de Strategische Agenda Regio Foodvalley 2030.

Denk aan ons partnerschap in het Landbouwnetwerk Regio Foodvalley en de Regio Deal Foodvalley, maar ook de gebiedsprocessen die op verschillende plekken in de regio zijn gestart. Ook binnen die activiteiten is de behoefte ontstaan aan een gezamenlijke stip op de horizon om naar toe te werken.

Een erg belangrijke derde hoofddreden is de grote behoefte aan duidelijkheid bij agrariërs en bij andere partijen in de agrifood-keten. De afgelopen periode hebben de rapporten en adviezen over de landbouw in het algemeen en onze regio in het bijzonder elkaar in hoog tempo opgevolgd. Dit heeft geleid tot grote onduidelijkheid en onzekerheid binnen de sector en het vertrouwen in de overheid geschaad. Onduidelijkheid en onzekerheid leiden tot 'stilzitten'. Een koers voor de toekomst geeft handelingsperspectief.

Transitie in de landbouw gaat, juist in onze regio, grote impact hebben: ruimtelijk en economisch maar ook sociaal. Dat vraagt om perspectief op de weg vooruit. Om deze reden zijn we gestart met het opstellen van een regionaal ruimtelijk-economische landbouwperspectief, zodat we de agrifood sector in onze regio voor de lange termijn (2040/2050) toekomstperspectief kunnen bieden en we een aantrekkelijke leefomgeving kunnen behouden. Dat we in onze regio perspectief voor de landbouw zien is evident.

Waarde van de landbouw

- De landbouwsector staat aan de basis van onze voedselproductie. Regio Foodvalley is sterk in de productie van dierlijke eiwitten (eieren, vlees).
- De economische relevantie van de sector in de regio, is fors. Het gaat dan met name, maar niet uitsluitend om intensieve veehouderij, met name kalverhouderij en pluimveehouderij. De daaraan direct en indirect gerelateerde bedrijvigheid (zoals de food en feedindustrie, maakindustrie en kennisintensieve bedrijven) bepaalt in grote mate de economische kracht van de regio.
- Ter illustratie een aantal cijfers over Foodvalley uit 2019:
 - Export van agrifoodgoederen: 2,2 miljard euro, groei van 15% sinds 2016. Waarvan 1,3 miljard naar Duitsland, België, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk
 - 31.220 agrifoodbanen (22% groei sinds 2012) op een totaal van 184.580 banen (9% groei sinds 2012)
 - Van de agrifoodbanen was 62% handel, 8% onderzoek & ontwikkeling, 17% industrie en 13% primaire productie.(Bron: "Agrifoodmonitor Ede Wageningen 2019", Gemeente Ede en Wageningen, december 2020)
- Met name de grondgebonden landbouw vervult de rol van beheerder van het landschap en is zo mede bepalend voor de landschappelijke kwaliteit van de regio.
- De primaire sector in onze regio is een belangrijke basis voor de kennisclusters voor de ontwikkeling van wetenschappelijke en toegepaste kennis over voedselproductie, gezondheid van mens en dier en onze leefomgeving.

Het is belangrijk dat wij als Regio zelf een perspectief formuleren en niet een koers van Rijk of provincie afwachten.

We willen weliswaar met de hogere overheden samenwerken, maar wel graag zelf regie blijven voeren en dat is niet vanzelfsprekend, want de regio Foodvalley en de Veluwe zijn nadrukkelijk in beeld bij het Rijk en de provincie Gelderland met betrekking tot het geheel aan samenhangende grote opgaven in het landelijk gebied.

Context van de opgave

Veranderingen in de landbouw

De landbouw staat voor grote veranderingen. De landbouw in Nederland heeft zich vanaf de Tweede Wereldoorlog vooral gericht op goedkoop en kwalitatief goed voedsel. Waar alles veel duurder is geworden, is voedsel door deze strategie zeer goedkoop gebleven. Dat werd mede bereikt doordat de landbouw gebruik ging maken van kunstmest, chemisch synthetische gewasbeschermingsmiddelen, import van diervoeders en schaalvergroting. Deze hoogtechnologische wijze van produceren heeft echter ongewenste effecten op onze leefomgeving, de natuurkwaliteit en het landschap. De bodemvruchtbaarheid en de biodiversiteit staan onder druk, de schaalvergroting wijzigde het landschap, en er is sprake van een hoge uitstoot van onder meer fijnstof en ammoniak. Juist in Regio Foodvalley is de afstand tussen boerenbedrijven en dorpen en natuurgebieden nooit groot. Om die redenen ligt met name de landbouw in dit gebied onder een vergrootglas.

Behoud van kritische massa

Daarnaast zien we dat door de lopende en komende opkoop- en beëindigingsregelingen in het kader van stikstofmaatregelen de landbouw in de regio mogelijk kritische massa per deelsector verliest. Daardoor bestaat het risico dat we een onvoldoende concurrerende sector in onze regio overhouden, wat mogelijk een negatief effect heeft op de ketenpartners en daarmee op de werkgelegenheid.

Vrijkomende agrarische bebouwing en gronden

Als gevolg van bovengenoemde regelingen en de vergrijzing onder de agrariërs, voorzien we komende jaren grotere aantallen stoppende bedrijven. Om verrommeling en ondermijning tegen te gaan, kennen we het functieveranderingsbeleid, maar de doorgaande trend van bedrijfsbeëindigingen en de verwachte toename daarvan, stelt ons voor de vraag welke risico's en kansen dit biedt voor een goede ruimtelijke ordening.

Ruimte om te ondernemen

Landbouw is in Regio Foodvalley de belangrijkste ruimtegebruiker. Het lijkt voor de hand te liggen om die ruimte te benutten voor allerlei andere opgaven, maar de landbouw heeft, vanwege de transitie naar een circulair voedselsysteem en meer natuurinclusief werken, (meer) ruimte nodig. Het extensiveren van het agrarisch grondgebruik in de regio Foodvalley is echter lastig omdat de grondprijzen zo hoog zijn, wat de gewenste bedrijfsontwikkeling maar ook overnames door bijvoorbeeld jonge boeren lastig maakt. In samenhang met de andere opgaven liggen hier mogelijk koppelkansen voor bijvoorbeeld groenblauwe diensten.

Doelstelling Landbouwperspectief

Het doel is om vanuit het grote belang van de primaire sector voor ons voedsel, de regionale kennisinfrastructuur en de agrifoodketen, de vraag te beantwoorden wat het ruimtelijke wensbeeld voor de primaire sector is bij een gezond voedselsysteem in een aantrekkelijke omgeving en wat er nodig is om dat gezamenlijk te realiseren.

Te beantwoorden hoofdvragen

Met het Landbouwperspectief willen de vragen beantwoorden welke perspectieven we zien voor de landbouw in deze regio (visie op ontwikkelingen), waar we die zien (ruimtelijke streefbeelden), hoe we de wegen daarnaar toe voor ons zien (transitiepaden) en wat dit van de partners in en buiten de regio vraagt om dit mogelijk te maken (rolneming en instrumentarium).

Het gaat daarbij om een visie op in ieder geval de volgende ontwikkelingen:

- meer natuurinclusieve en kringlooplandbouw in een passende combinatie van extensieve en intensieve (maar innovatieve) veehouderij;
- verandering van het voedselsysteem met o.a. eiwittransitie in zowel voeding als voer en met korte ketens;
- behoud en versterking van het regionale kennissysteem en de economische waarde van de agrifoodketen in ruime zin en de relatie daarvan met de omvang van de primaire sector;
- een gezonde leefomgeving voor mens en dier (milieu en gezondheid);
- financiële waardering van maatschappelijke diensten (blauw en groen) en duurzaamheidsinvesteringen door de primaire sector.

Positie van het Landbouwperspectief

Het Landbouwperspectief is geen blauwdruk voor de toekomst. We willen graag een streefbeeld, een gezamenlijk doel voor langere termijn. Dat geeft duidelijkheid. Maar de weg daarnaartoe zal voor iedere ondernemer anders zijn.

De inzichten, principes en randvoorwaarden die uit het Landbouwperspectief naar voren komen zijn medebepalend voor de verdere uitwerking van de Verstedelijkingsstrategie en Ruimtelijke Verkenning. Tegelijk vormen de opgaven en principes uit de Verstedelijkingsstrategie en Regionale Ruimtelijke Verkenning het kader voor het Landbouwperspectief. Deze trajecten dienen dus onderling wisselwerking te kennen. Het Landbouwperspectief biedt ook input voor nog op te stellen gemeentelijke omgevingsvisies en/of omgevingsprogramma's. De ontwikkeling van het Landbouwperspectief is ook een belangrijke factor bij het actualiseren van het regionale beleid voor functieverandering in 2022. Over die actualisatie worden de raden afzonderlijk geïnformeerd.

Inhoudelijke betrokkenheid van de gemeenteraden

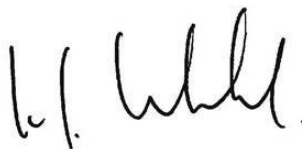
Op dit moment wordt gewerkt om de feitenbasis die nodig is, op orde te krijgen. Dit gebeurt in samenwerking met de WUR en mede ten behoeve van spoor 1 van de Regio Deal. Daarnaast wordt gewerkt aan een voorlopige redeneerlijn en één of meer scenario's op hoofdlijnen, als basis voor afstemming met de stakeholders, zoals uiteraard LTO Noord Gelderse Vallei. Daarna worden één of meer scenario's uitgewerkt.

Het voornemen is om in het tweede kwartaal van 2022 over de uitgewerkte scenario's in gesprek te gaan met de raden en opnieuw met de stakeholders. Op basis van de uitkomsten van deze gesprekken wordt het Landbouwperspectief verder uitgewerkt en na besluitvorming door het Regiobestuur aangeboden aan de raden ter vaststelling.

Met vriendelijke groet,
namens het bestuur Regio Foodvalley,

Arjen Droog
directeur

René Verhulst
voorzitter

